

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ The Product Development of Batik using Natural Dyes Mixing Technique

อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์¹, พีรพงษ์ หนูแดง²,
บุญทริกา ปริมาณ³, สถาพร จิรบูรณ์⁴ และ ศุภาสี วงษ์ทองดี⁵
Amornrat Anunvrapong¹, Peerapong Noodang²,
Boontariga Pariman³, Sathaporn Jiraboon⁴ and
Supasee Wongsathongdee⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ผลการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ทำการสร้างลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบ และคัดเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช จำนวน 15 ชนิด ทำการประเมินเพื่อหาลวดลายและสีธรรมชาติที่เหมาะสมผู้เชี่ยวชาญได้เลือกลวดลายแบบที่ 5 และเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ได้แก่ ครั่ง ใบหูกวาง ดอกกระเจียว แก่นฝางเสน เปลือกผลเงาะ ขมิ้น และดอกกรรณิการ์สร้างผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ นำมาประเมิน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

^{2,3,4,5} อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลกรุงเทพ

¹ Assistant Professor, Lecturer, Program of Product Development and Thai Local Wisdom,
Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok

^{2,3,4,5} Lecturers, Program of Product Development and Thai Local Wisdom, Faculty of
Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok

ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา พบว่า ด้านความสวยงามที่ได้จากเนื้อสีธรรมชาติ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจที่ได้จากครั้งมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) ด้านลวดลาย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจลวดลายกุหลาบมีความเหมาะสมกับชิ้นงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) ด้านเนื้อผ้า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจผ้าไหมมีความเหมาะสมกับผ้าบาติกมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) ด้านวัสดุ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจการทงตัวของผ้ามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$) และด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจทำความสะอาดง่ายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$)

คำสำคัญ : ผ้าบาติก การพัฒนาผลิตภัณฑ์ สีธรรมชาติ

Abstract

This research aimed to study consumer desire in Batik cloth, to develop the Batik cloth made by mixed-method using natural dyes, and to evaluate the consumer satisfaction toward the Batik cloth. n = 50 Descriptive Statistics. The result showed that the five pattern of Batik cloth were designed. The dyes were extracted from 15 species of plant. The 5 pattern No. five was selected by the specialist. The suitable natural dye were obtained from shellacs, Indian almond leaves, roselle flowers, sappan woods, rambutan shells, turmeric and night blooming jasmine flowers. The mattress prototype from Batik cloth made by mixed-method using natural dyes was made. The consumer satisfaction on Batik cloth was evaluated. The average satisfaction score on the aspect of 1) the beauty obtained from the natural dye, the customer satisfied from shellacs ($\bar{X} = 4.20$). 2) The pattern, the rose pattern gained highest satisfaction from the customer ($\bar{X} = 4.20$). 3) The Fabric, the suitable fabric for Batik was silk ($\bar{X} = 4.08$) and 4) The usage, the customer satisfied that the batik was easy to clean ($\bar{X} = 4.20$).

Keywords : Batik Cloth, Product Development, Natural Dyes

บทนำ

“บาติก” (Batik) หมายถึง ผ้าย้อมชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้า โดยวิธีการต้านสีย้อม (Resist Dyeing) (วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ, 2548) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเกิดขึ้นจากการคิดค้นที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ผ้าบาติกเกิดจากการทำลวดลายบนผืนผ้าด้วยเทียน ส่วนใดที่ทำการลงเทียนบนผืนผ้าด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง อาทิเช่น การทาเทียนด้วยพู่กัน หรือแปรง การเขียนเทียนด้วยเครื่องมือเขียนเทียน การพิมพ์เทียนด้วยบล็อกพิมพ์ การชุบเทียนและวิธีอื่นๆ แล้วนำผ้าไปทำการย้อมสี เขียนเทียน ระบายสี แด้มสีชุบสี สีย้อมจะติดผืนผ้าเฉพาะบริเวณที่ไม่ได้ลงเทียนและบริเวณใดที่ได้ทำการลงเทียนไว้ ส่วนนั้นจะไม่ติดสีย้อม ทำให้ผืนผ้าปรากฏลักษณะลวดลายต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ และมีความสวยงามจึงมีการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมผ้าบาติกไทย โดยมีการนำผ้าบาติกไปประยุกต์ใช้เป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ ผ้า màn เสื้อผ้าสำเร็จรูป ฯลฯ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ประกอบการธุรกิจผ้าบาติก (จิรวรรณ จงสมบูรณ์สุข, 2551)

การเปรียบเทียบลวดลายของผ้าบาติกในพื้นที่จังหวัดที่ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน พบว่านิยมที่จะทำลวดลายเลียนแบบธรรมชาติและสร้างเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (โสภณ ศุภวิริยากร, 2552) ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกมาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่าง เช่น รจนาจันทร์สา และคณะ (2553) ได้พัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงเพื่อประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจังหวัดอุดรธานี (อนงค์พรรณ หัตถมาศ และสุวรางค์ ศรีเทพ, 2555) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องนอนผ้าบาติกด้วยสีสังเคราะห์และสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชนตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการพัฒนาผ้าบาติกที่ผ่านมาเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาเดิมได้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีรูปแบบที่หลากหลายสวยงามเหมาะสมแก่การใช้งานและเพิ่มคุณค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในกระบวนการผลิตผ้าบาติกมีการใช้ทั้งสารเคมีและสีสังเคราะห์ สารเหล่านี้บางชนิดต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ส่งผลทำให้ต้นทุนในการผลิตผ้าบาติกมีราคาสูง นอกจากนี้ในการใช้สารเคมีผลิตผ้าบาติกพบว่า มีการปล่อยน้ำเสียที่มีสารเคมีเหล่านี้ลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติของชุมชน ส่งผลให้เกิดภาวะปนเปื้อนสารพิษในแหล่งน้ำ

ธรรมชาติของชุมชนก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ที่ต้องสัมผัสกับสารนั้นเป็นระยะเวลานาน เพราะฉะนั้นการใช้สีธรรมชาติที่ได้มาจากวัสดุจากท้องถิ่นมาใช้อย้อมผ้าบาติกจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่นำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกได้เป็นอย่างดี ลดปัญหาการปนเปื้อนสารพิษในสิ่งแวดล้อม และเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

สีธรรมชาติ คือสีที่สกัดได้จากวัตถุดิบที่มาจากพืช สัตว์ และแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการตามธรรมชาติ แหล่งวัตถุดิบของสีธรรมชาติสามารถหาได้จากต้นไม้ ใบไม้ และจากบางส่วนของสัตว์หลายชนิด สามารถให้สีสันทตามที่เราต้องการ และด้วยกรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างกันทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความสวยงามและสีสันทที่หลากหลาย (ทรัพย์สวน เมืองตุลาพันธ์ และคณะ, 2542; กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553) หนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่นิยมมากคือ สีย้อมผ้า ได้มีการนำเอาสีธรรมชาติมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น จรูญ คล้ายจ้อย (2552) พัฒนาเทคนิคการทำผ้าบาติกจากผ้าไหมด้วยสีธรรมชาติ 5 ชนิด พบว่าผ้าไหมที่ผ่านกระบวนการย้อมสีธรรมชาติทำให้ความคงทนของสีดีมากขึ้นและช่วยลดความแข็งกระด้างของผ้าบาติกลง เสาวนิตย์ กาญจนรัตน์ และนวลฉวี แสงชัย (2552) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากสีธรรมชาติ กลุ่มชุมชนตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สารสีธรรมชาติจากวัสดุที่มีในชุมชน ได้แก่ เปลือกมังคุด และหมาก

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาและความต้องการของตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก จึงเกิดความคิดริเริ่มพัฒนาตลาดของผ้าบาติก ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และเพื่อลดต้นทุนในการใช้สีสังเคราะห์ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศโดยการใช้สีย้อมธรรมชาติลงในงานผ้าบาติกเป็นการเพิ่มจุดสนใจให้กับตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มีราคาสูงขึ้นและลดต้นทุนในการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและกรรมวิธีการผลิตผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

3. ประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติผู้วิจัยได้ลำดับการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ศึกษาความต้องการและกรรมวิธีการผลิตผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติขั้นปฐมภูมิศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัทธิรรมชาติและผ้าบาติกและขั้นหุตยภูมิ ศึกษากระบวนการสกัดสัทธิรรมชาติ การย้อมสัทธิรรมชาติ กรรมวิธีการผลิตผ้าบาติกและรวบรวมข้อมูลผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคอายุระหว่าง 20-25 ปี บริเวณอาคารเมอร์ลิน ทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ (Satisfaction Scale) โดยใช้แบบสอบถามกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert's Method)

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สัทธิรรมชาติ ทำการสร้างลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 แบบที่ 2 แบบที่ 3 แบบที่ 4 และแบบที่ 5 และคัดเลือกสารสัทธิรรมชาติจากพืช จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ ครั่ง (*Lacciferlaccica*) ใบหูกวาง (*Terminaliacatappa*) เปลือกประดู่ (*Plerocarpusindica*) ดอกกระเจี๊ยบแดง (*Hibiscus Sabdariffa*) แก่นฝางเสน (*Caesalpiniasappan*) แก่นขนุน (*Artocarpusheterophyllus*) เมล็ดคำแสด (*Bixaorellana*) เปลือกผลเงาะ (*Nepheliumlappaceum*) เมล็ดข้าวเหนียวดำ (*Oryza Sativa*) แก่นจันทน์แดง (*Dracaena Loureiri*) ผลผักปลัง (*Basellarubra*) ขมิ้น (*Curcuma Longa*) ผลหม่อน (*Morusalba*) ดอกกรรณิการ์ (*Nyctanthesarbortristis*) และดอกอัญชัน (*Clitorea ternatea*) จากนั้นทำการประเมินเพื่อหาลวดลายและสัทธิรรมชาติที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

นำลวดลายและสัทธิรรมชาติที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบ แล้วนำมาประเมินความพึงพอใจของ

ผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สุทธรมชาติ จำนวน 50 คน ในพื้นที่สวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถาม กำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคิร์ท

สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา นำเสนอด้วยค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ความต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก รวบรวมข้อมูลผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคอายุระหว่าง 20-25 ปี บริเวณอาคารเมอร์ลินทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจผล การศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวนร้อยละ 56 และเพศหญิงร้อยละ 44 อายุเฉลี่ย 23.06 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีร้อยละ 86.36 กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก ดังนี้ ด้านการออกแบบลวดลาย ผู้บริโภคต้องการลวดลายอิสระมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมา ได้แก่ ลวดลายเรขาคณิต ลวดลายการ์ตูน ลวดลายวัฒนธรรมประเพณี และลวดลายไทย ตามลำดับด้านโทนสี ผู้บริโภคต้องการโทนสีเย็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา ได้แก่ โทสีร้อน ด้านซิป ผู้บริโภคต้องการซิปด้านบนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา ได้แก่ ซิปด้านข้างขวา ซิปด้านข้างซ้าย และซิปด้านล่าง ตามลำดับ ด้านเนื้อผ้าผู้บริโภคต้องการผ้าไหมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา ได้แก่ ผ้าป่าน และผ้าฝ้าย ตามลำดับ ด้านรูปทรงผู้บริโภคต้องการพับ 3 ทบ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) รองลงมา ได้แก่ พับ 2 ทบ พับ 4 ทบ และพับ 5 ทบ ตามลำดับ ด้านการเก็บรักษาผู้บริโภคต้องการมีถุงสำหรับเก็บมากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมา ได้แก่ มีผ้าคลุมสำหรับเก็บ และผูกเชือกเก็บตามลำดับ ด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคต้องการสามารถถอดซักทำความสะอาดได้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา ได้แก่ ไม่ระคายเคืองต่อผิว ด้านขนาดผู้บริโภคต้องการขนาด 3.5 ฟุต มากที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ขนาด 3.0 ฟุต และ 5.0 ฟุต ตามลำดับ และด้านราคา ผู้บริโภคต้องการราคา 800-1,000 บาท มากที่สุด ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา ได้แก่ ราคา 1,001-1,200 บาท และ 1,201-1,500 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

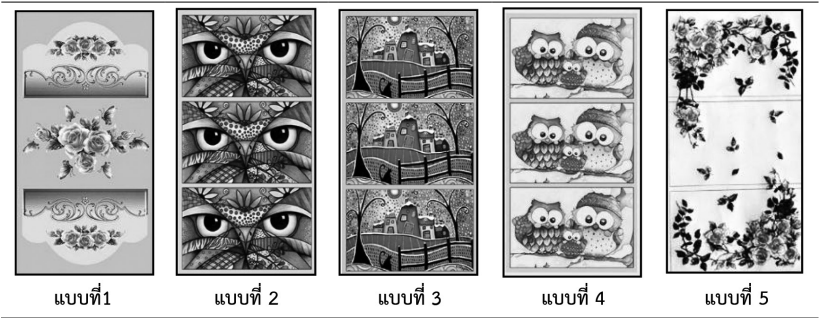
ตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (n=50)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการออกแบบลวดลาย			
- ลวดลายอิสระ	4.72	มากที่สุด	1
- ลวดลายเรขาคณิต	3.92	มาก	2
- ลวดลายการ์ตูน	3.92	มาก	2
- ลวดลายวัฒนธรรมและประเพณี	3.64	มาก	4
- ลวดลายไทย	3.56	มาก	5
2. ด้านโทนสี			
- โทนสีเย็น	4.08	มาก	1
- โทนสีร้อน	3.44	ปานกลาง	2
3. ด้านจีบ			
- จีบด้านบน	4.52	มากที่สุด	1
- จีบด้านข้างขวา	3.82	มาก	2
- จีบด้านข้างซ้าย	3.72	มาก	3
- จีบด้านล่าง	3.64	มาก	4
4. ด้านเนื้อผ้า			
- ผ้าไหม	4.08	มาก	1
- ผ้าป่าน	3.96	มาก	2
- ผ้าฝ้าย	3.92	มาก	3
5. ด้านรูปทรง			
- พับ 2 ทบ	4.16	มาก	2
- พับ 3 ทบ	4.36	มาก	1
- พับ 4 ทบ	3.74	มาก	3
- พับ 5 ทบ	3.66	มาก	4

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความต้องการของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก (n=50) (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
6. ด้านการเก็บรักษา			
- มีถุงสำหรับเก็บ	4.00	มาก	1
- มีผ้าคลุมสำหรับเก็บ	3.80	มาก	2
- ผูกเชือกเก็บ	3.68	มาก	3
7. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
- สามารถถอดซักทำความสะอาดได้	4.28	มาก	1
- ไม่ระคายเคืองผิว	4.22	มาก	2
8. ด้านขนาด			
- ขนาด 3.0 ฟุต	3.94	มาก	2
- ขนาด 3.5 ฟุต	4.10	มาก	1
- ขนาด 5.0 ฟุต	3.88	มาก	3
9. ด้านราคา			
- ราคา 800-1,000 บาท	4.18	มาก	1
- ราคา 1,001-1,200 บาท	3.70	มาก	2
- ราคา 1,2001-1,500 บาท	3.60	มาก	3

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ทำการสร้างลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบ และคัดเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช จำนวน 15 ชนิด ทำการประเมินเพื่อหาลวดลายและสีธรรมชาติที่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้คำถามปลายเปิดผู้เชี่ยวชาญได้เลือกลวดลายแบบที่ 5 (ลวดลายดอกกุหลาบ) และเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ได้แก่ ครั่ง ใบหูกวาง ดอกกระเจี๊ยบ แก่นฝางเสน เปลือกผลเงาะ ขมิ้น และดอกกรรณิการ์ เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบมากที่สุด (ภาพที่ 1 และตารางที่ 2)

ภาพที่ 1 ลวดลายต้นแบบ 5 รูปแบบที่นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเมิน

ตารางที่ 2 สารสีธรรมชาติจากพืช จำนวน 7 ชนิด ที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเมินว่ามีความเหมาะสมกับการนำมาใช้สร้างผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบ

วัสดุ	สีที่ได้	สีที่ได้หลังการพ่นกสีด้วยโซเดียมซัลไฟเกต	สีที่ได้จากผลการทดลอง
1. ครั่ง	สีม่วงแดง	สีม่วงเข้ม	
2. ใบหูกวาง	สีเหลืองเขียว	สีน้ำตาลทอง	
3. ดอกกระเจี๊ยบ	สีแดง	สีน้ำตาลอ่อน	
4. แก่นฝางเสน	สีแดงส้ม	สีม่วงชมพู	
5. เปลือกผลเงาะ	สีน้ำตาลอ่อน	สีน้ำตาลเข้ม	
6. ขมิ้น	สีเหลืองเข้ม	สีเหลืองอ่อน	
7. ดอกกรรณิการ์	สีเหลืองเข้ม	สีเหลืองอ่อน	

นำลวดลายและสีธรรมชาติที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มาทำการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบ แล้วนำมาประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ จำนวน 50 คน ในพื้นที่สวนจตุจักร กรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 50 และเพศหญิงร้อยละ 50 อายุเฉลี่ย 30.52 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีร้อยละ 90.00 ผลการประเมินความพึงพอใจ ด้านความสวยงามที่ได้จากเนื้อสีธรรมชาติ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจสีที่ได้จากครั้ง (สีม่วงเข้ม) มากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ แก่นฝางเสน (สีม่วงชมพู) ใบหูกวาง (สีน้ำตาลทอง) เปลือกผลเงาะ (สีน้ำตาลเข้ม) ขมิ้น (สีเหลืองอ่อน) ดอกกระดังงา (สีเหลืองอ่อน) และดอกกระเจียว (สีน้ำตาลอ่อน) ตามลำดับ ด้านลวดลาย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจลวดลายกุหลาบมีความเหมาะสมกับชิ้นงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ สัตส่วนของลวดลายเหมาะสมกับขนาดของผ้า และมีการวางลวดลายเหมาะสม ตามลำดับ ด้านเนื้อผ้า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจผ้าไหมมีความเหมาะสมกับผ้าบาติกมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา ได้แก่ ผิดสัมผัสของเนื้อผ้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ด้านวัสดุ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจการทงตัวของผ้ามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$) รองลงมา ได้แก่ ใช้ผ้าพื้นหลังนำมารวมอย่างเหมาะสม และเพิ่มความทงตัวของผ้าด้วยผ้าขาว ตามลำดับ และด้านประโยชน์ใช้สอย ผู้บริโภคมีความพึงพอใจทำความสะอาดง่ายมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา ได้แก่ มีความสะดวกในการใช้งาน และสีมีความคงทนในการซัก ตามลำดับ (ภาพที่ 2 และ ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์
ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ (n=50)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านความสวยงามที่ได้จากเนื้อสีธรรมชาติ			
- ครั่ง (สีม่วงเข้ม)	4.20	มาก	1
- แก่นฝางเสน (สีม่วงชมพู)	4.14	มาก	2
- ใบหูกวาง (สีน้ำตาลทอง)	3.94	มาก	3
- เปลือกผลเงาะ (สีน้ำตาลเข้ม)	3.94	มาก	3
- ขมิ้น (สีเหลืองอ่อน)	3.28	ปานกลาง	7
- ดอกกระถินการ์ (สีเหลืองอ่อน)	3.32	ปานกลาง	5
- ดอกกระเจียบ (สีน้ำตาลอ่อน)	3.32	ปานกลาง	5
2. ด้านลวดลาย			
- ลวดลายกุหลาบมีความเหมาะสมกับชิ้นงาน	4.20	มาก	1
- สัดส่วนของลวดลายเหมาะสมกับขนาดของผ้า	3.94	มาก	2
- มีการวางลวดลายเหมาะสม	3.92	มาก	3
3. ด้านเนื้อผ้า			
- ผ้าไหมมีความเหมาะสมกับผ้าบาติก	4.08	มาก	1
- ผิวสัมผัสของเนื้อผ้าเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.02	มาก	2
4. ด้านวัสดุ			
- การทงตัวของผ้ามีความเหมาะสม	3.62	มาก	1
- ใช้ผ้าพื้นหลังนำมารว่มอย่างเหมาะสม	3.42	ปานกลาง	2
- เพิ่มความทงตัวของผ้าด้วยผ้ากา	3.18	ปานกลาง	3
5. ด้านประโยชน์ใช้สอย			
- ทำความสะอาดง่าย	4.20	มาก	1
- มีความสะดวกในการใช้งาน	3.30	ปานกลาง	2
- สีสันมีความคงทนในการซัก	3.20	ปานกลาง	3

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้
สีธรรมชาติ

สรุปผลและอภิปรายผล

ผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ผ้าบาติกต้นแบบด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติ ดังนี้ ทำจากผ้าไหมที่มีเนื้อผ้าอ่อนนุ่มไม่ระคายเคืองผิว ใช้โทนสีเย็นที่ให้สีม่วง สีนํ้าตาล และสีเหลืองอ่อนที่สบายตา สามารถทำความสะอาดได้ง่าย ต้องการรูปทรงพับแบบ 3 ทบ ขนาดมาตรฐานยาว 3.5 ฟุต มีด้านลวดลายอิสระที่สวยงาม เน้นการถอดและใส่กลับง่ายโดยมีซิปปาด้านบน มีถุงสำหรับเก็บรักษาเพื่อป้องกันฝุ่นละออง และมีราคาระหว่าง 800-1,000 บาท

ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้เลือกลวดลายแบบที่ 5 (ลวดลายดอกกุหลาบ) และเลือกสารสีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ได้แก่ ครั่ง (สีม่วงเข้ม) ใบหูกวาง (สีนํ้าตาลทอง) ดอกกระเจี๊ยบ (สีนํ้าตาลอ่อน) แก่นฝางเสน (สีม่วงชมพู) เปลือกผลเงาะ (สีนํ้าตาลเข้ม) ขมิ้น (สีเหลืองอ่อน) และดอกกรรณิการ์ (สีเหลืองอ่อน) เนื่องจากมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบมากที่สุด สอดคล้องกับสิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล (2535) ที่กล่าวว่าในการออกแบบผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงเรื่องสีเป็นสำคัญ เพราะสีจะช่วยส่งเสริมให้ชิ้นงานดูเด่นขึ้น ในขณะเดียวกันถ้าเราเลือกสีที่ไม่เหมาะสม ก็จะทำให้ชิ้นงานดูไม่มีมูลค่าถึงแม้ว่าจะออกแบบผลิตภัณฑ์มาดีมากก็ตาม

การประเมินความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจเนื้อผ้าใหม่มีความมันวาวทำให้ชิ้นงานดูสวยงาม ลวดลายดอกกุหลาบมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ การใช้สีธรรมชาติทำให้ดูสวยงามและรู้สึกปลอดภัยกว่าการใช้สีสังเคราะห์สามารถนำมาใช้สอยได้จริงในชีวิตประจำวันสอดคล้องกับ คุณชลี รื่นรมย์ (2547) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นการแสดงออกถึงความยินดีจากการใช้สินค้าเนื่องจากคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับนั้นเท่ากับหรือสูงกว่าระดับความคาดหวังของบุคคลนั้นการที่ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในระดับมากแสดงให้เห็นว่าได้รับประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ตามความต้องการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติผู้วิจัยได้ยึดหลักทฤษฎีการออกแบบผลิตภัณฑ์มาใช้ โดยสร้างลวดลายดอกกุหลาบและใช้สีธรรมชาติจากพืช 7 ชนิด ที่มีความแปลกใหม่กว่าสินค้าเดิมในท้องตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัติ ศรีแก้ว (2545) ที่พบว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์จากการใช้วัสดุจากธรรมชาติทั้งหมด

การใช้สีธรรมชาติเป็นการลดต้นทุนการใช้สีสังเคราะห์ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ โดยการใช้สีย้อมธรรมชาติลงในชิ้นงานผ้าบาติก เป็นการเพิ่มจุดสนใจให้กับตัวผลิตภัณฑ์ รวมถึงเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ลดต้นทุนในการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกทั่วไปและลดลดปัญหาการปนเปื้อนสารพิษในสิ่งแวดล้อมสอดคล้องกับรายงานของ ทริพย์สวน เมืองตุลาพันธ์ และคณะ (2542) ที่รายงานว่าสีธรรมชาติสามารถหาวัตถุดิบได้จากในท้องถิ่นมีคุณค่าในการสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับชิ้นงานผ้าบาติก

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. งานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกด้วยเทคนิคผสมโดยใช้สีธรรมชาติสามารถนำไปสร้างผลิตภัณฑ์ที่นอนเอนกประสงค์ต้นแบบได้ ซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกจากการย้อมสีธรรมชาติควรที่จะมีการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ต่อไปเพื่อเพิ่มความหลากหลาย และเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค
2. ควรมีการจัดชุดสีย้อมธรรมชาติของผ้าบาติกให้หลากหลายให้เข้ากับผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ และเป็นตัวเลือกที่ดีให้แก่กลุ่มผู้บริโภคนอกจากนี้ควรนำเสนอในเรื่องของสไตล์ (Style) และดีไซน์ (Design) มาสนับสนุนรวมไปถึงเทรน (trend) ของตกแต่งบ้านในปัจจุบัน เช่น สี วัสดุ พื้นผิว ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

- กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553). *ภูมิปัญญาการฟอกย้อมสีไหมจากวัสดุธรรมชาติ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Department of Sericulture, Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2010). *Wisdom for Silks Bleaching-Staining from Natural Material in North, Central and South*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.
- กุนทลี รื่นรมย์. (2547). *การมุ่งเน้นลูกค้าและตลาด*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- Reunrom, Kuntalee. (2004). *Consumer and Market Emphasis*. Bangkok: Thailand Productivity Institute.
- จรรยา คล้ายจ้อย. (2552). *การพัฒนาเทคนิคการทำผ้าบาติกบนผ้าไหมด้วยสีธรรมชาติ*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- Klaijoy, Jaroon. (2009). *Developmental of Batik Technique on Silk by Natural Dyes*. Rajamangala University of Technology PhraNakhon, Bangkok.
- จิรวรรณ จงสมบูรณ์สุข. (2551). *บาติกเทคนิคผสม*. นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- Jongsomboonsuk, Jirawarn. (2008). *Batik Mixing Technique*. Nonthaburi: Phechrungarnpim.
- พูลทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์, วารุณี พูลศิลป์ และสุชาดา บุญชู. (2542). *การย้อมสีไหมด้วยวัสดุธรรมชาติในภาคอีสานของไทย*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- Suanmuengtulapun, Poolsap et al. (1999). *Silks Staining by Natural Materials in E-san of Thailand*. Bangkok: 21 Century.
- วรรณ จันทราสา, กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์ และกานู พัฒนปณิธิพงศ์. (2553). *การศึกษาและพัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงเพื่อประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปเส้นไหมบาติก เพื่อพัฒนารูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจังหวัดอุดรธานี*. สาขาวิชาออกแบบกราฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Junthrasa, Rosjana et al. (2010). *The Study of the Unique Identity of Ban-Chiang Pattern to Apply with Batik Painted Textile and Develop into the Handicraft Souvenir of the Province of UdonThani*. Graphic and Multimedia Design, Faculty of Industrial Technology, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok.

วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ. (2548). *ปฏิบัติการบาติก*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

Hongsuwarn, Watcharapong. (2005). *Batik Workshop*. Bangkok: Wadsilp.

สิทธิศักดิ์ ชัยศรีสวัสดิ์กุล. (2535). *ออกแบบลวดลาย*. กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์.

Tansrisawatgul, Sitthisak. (1992). *Ornament Design*. Bangkok: Odeon Store.

เสาวนิตย์ กาญจนรัตน์ และนวลฉวี แสงชัย. (2552). *การวิจัยและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกสีธรรมชาติในชุมชน กรณีศึกษากลุ่มนโม่บาติก ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพราหมศรี จังหวัดนครศรีธรรมราช*. ภาควิชาการเทคโนโลยีศิลปอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

Karnjanarat, Saowanit & Sangchai, Nuanchawee. (2009). *The Research and Development of Natural Batik Product in Community: Case Study in Namo Batik Group, Tambon Bankaor Amphur Promkeeree, Nakhon Si Thammarat Province*. Department of Industrial Art Technology, Faculty of Architecture and Design, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok.

โสภณ ศุภวิริยากร. (2552). *รูปแบบลวดลายผ้าบาติกในกลุ่มจังหวัดอันดามัน*. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.

Supaviriyakorn, Sapon. (2009). *The Designs of Batik Cloth in Andaman Provinces*. Faculty of International Studies, Prince of Songkla University, Phuket Campus, Phuket.

อนงค์พรรณ หัตถมาศ และสุวรงค์ ศรีเทพ. (2555). *การพัฒนาส่งเสริมเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องท่อนอนด้วยบาติกเคมีและสีธรรมชาติของกลุ่มศิลปหัตถกรรมชุมชน ตำบลวังขมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. หลักสูตรเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

Hatthamart, Anongpun & Srithep, Suwaphang. (2012). *The Development Encourages to Acquire Knowledge Folk Products Group Wisdom Covers to Lie Down with Condemn the Chemistry and an Organic Dye of Art Handicraft Community, Tumbon Wangchompu, Amphur Mueng, Phetchabun*. Home Economics, Faculty of Agriculture Technology, Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun.

อนูวัติ ศรีแก้ว. (2545). *ความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายพื้นเมืองในจังหวัดเชียงใหม่*. (ปริญญาานิพนธ์ การตลาด), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Srikaew, Anuwat. (2002). *Satisfaction of Consumer on Market Strategies of Community Business, Cotton Products Manufacturing group in Chiangmai Province*. (Thesis of Marketing), Graduated School, Srinakharinwirot University, Bangkok.